

AMATŐRÖK ÉS PROFIK

Fejezetek a beregvidéki fotóművészet történetéből

Sáradi László – profi a profik között

Városunk egyik legismertebb fotográfusa már jó néhány éve elhunyt, de alakja elevenen él a beregszásziak emlékezetében. A közelmúltban felkerestem egykori kollégáit és barátait, akiktől sok szakmai titkát ismertem meg. Lizák László, aki járásunkban elsőként készített színes műtermi felvételeket, tizenhét éves korától közel egy évtizeden át dolgozott együtt laboránsként Sáradi Lászlóval. Ennyi idő alatt jól megismerhető egy ember, akinek nincs takargatnivalója. Igaz, Sáradi László nem mindenkivel osztotta meg véleményét és tapasztalatait, különösen nem azokat a negatív jelenségeket, amelyek alábillentették lelki mérlegének egyik serpenyőjét. Sokan látták, mit tett a másik serpenyőbe, hogy visszaállítsa az egyensúlyt. Soha nem panaszkodott, nem élt vissza mások türelmével, bár végtelenül érzékeny személyiség volt; mindig igyekezett egyedül feldolgozni sérelmeit, ritkábban örömeit. Gyakori sérelmeinek elviselését nemegyszer az „olajozástól”, a szeszfogyasztástól remélte. Sosem ivott egyedül, de megválogatta ivócimboráit, akikhez a pohár mellett a lehető legszükszavúbban viszonyult. Fizetni sem nagyon hagyta meghívott vendégeit. „Nem azért hívtalak, mert nincs pénzem – mondogatta mentegetőzve –, de ha akarsz fizetni egy felested, tőled elfogadom” – és bátorítóan megveregette a cimborá vállát.

Lizák László csak jót tudott mondani egykori kollégájáról. Visszaemlékezései szerint Sáradi László végtelenül precíz volt: a felvételekhez való előkészületei során soha nem kapkodott, megőrizte nyugalmát; ha annak szükségét látta, fénybeállítások alkalmával a lámpákat többször fél centiméterre is elmozdította, kifinomult érzékkel végezte munkáját. Szinte észrevétlenül osont az egyik teendőtől a másikig. Az akkor még fiatal fotográfus keze alól olyan jó minőségű fotók kerültek ki, hogy tehetsége az idősebb szakemberek körében is szakmai féltékenységet váltott ki. Ő azonban nem törődött ezzel, jókedvűen dúdolgatta a klasszikus zeneszámokat, amelyeket kívülről tudott. Fiatalabb kollégái élvezték ezeket a pillanatokat.

Nagyvonalúsága más irányban is kibontakozott. Nehezen lehetne felbecsülni, hány embernek készített műtermi felvételt, igazolványképet ingyen. „Na jó, ha majd gazdag leszel, elszámolsz!” – humorizált ilyenkor. Mivel az utólagos elszámolás többnyire elmaradt, sőt, sokan köszönetet sem mondtak, így nem hozott össze nagy vagyont, annál több cimborát, akiknek többsége – amikor lehetőségei beszűkültek – szóba sem állt vele, szabályszerűen kikerült, pedig megrendelőként műszakilag és művészileg kifogástalan fényképeket kaptak kézhez, amelyeknek elkészítése abban az időben, az akkori feltételek mellett nem volt egyszerű dolog.

Mesterként nem szerette szájba rágni a kiosztott feladatokat, mindenkinek lehetőséget adott a tapasztalatgyűjtésre, a kreatív alkotómunkára. Igazi művész és kiváló ember volt.

Önportré (A Sáradi-bázaspár)

Mosánszki Zoltán elemi iskolás kora óta ismerte Sáradi Lászlót, aki már gyerekként érdeklődött a fotózás iránt, de csak a háború után valósíthatta meg elképzeléseit. Szakmai ismereteit állandóan fejlesztette, a fekete-fehér fények valódi professzora volt.

Közben újabb tanítványai után kutattam. Beregszászban ez nem nehéz dolog, hiszen Sáradi Lászlót szinte mindenki ismerte a vidéken. Megtudtam, hogy több éven át dolgozott a központi fényképészeti műterem jelenlegi igazgatójával is.

Procnkó Irinával, a központi fényképészeti műterem későbbi igazgatójával szintén több évig dolgozott együtt. Az igazgatóasszony szívesen emlékezik vissza egykori főnökére. Elmondta: Sáradi László olyan népszerű volt Kárpátalján, hogy a megye legtávolabbi zugából, a Rahói járásból is eljöttek a megrendelők, ha a család jó

minőségű fényképet szeretett volna. Meggyőződése szerint a megye bármelyik családi albumában megtalálnánk Sáradi László felvételeit, és nem azért, mert közelebb ne lett volna fotós, hanem azért, mert a megrendelők éppúgy igényesnek bizonyultak, mint a kivitelező. Mi a titkuk ezeknek a felvételeknek? Az, hogy karakterképek, és szinte „beszélnek”, ha nézzük őket. Sok esetben a megrendelő is elcsodálkozott, hogy arcának olyan jellegzetességét „hozta felszínre” a fotográfus, amiről maga sem tudott. Ez bizonyítja, hogy Sáradi László kiváló emberismerő volt. „A Color fotószalon valamennyi jelenlegi munkatársa az ő tanítványa. Végtelenül hiányoljuk, hogy már rég nem élvezhetjük ironikus, örökké humoros megnyilvánulásait, stílusát. Amellett, hogy Sáradi László kiváló fotóművész volt, nagyszerű szervezői tehetségéről is tanúbizonyságot adott” – mondta végezetül Procnkó Irina.

Egy másik tanítványa, Boeskor Judit több évtizedig volt Sáradi László munkatársa. Tőle tudom, hogy mesterének fényképfelvételei eljutottak az ukrán fővárosig, ahol azok műszaki kivitelezését és művészi értékét mindig nagyra értékelték. Nem véletlenül, hiszen minden munkáját komoly pszichológiai előkészülettel kezdte, csak a megrendelő arcának alapos tanulmányozása után kattant a gép, hogy valami megismételhetlent alkosson.

Anyaggyűjtés közben természetesen bennem is felelevenedtek a Sáradi Lászlóhoz fűződő emlékek. Jó barátok voltunk, gyakran beszélgettünk egy „utánfutós” kávé mellett. Innét tudom, hogy a jó kedélye mögé keveseket hagyott bepillantani. Az önszorgalmú lélekbúvárokat egyszerűen leépítette, mondván: „Mindenkinek a maga dolgára legyen gondja.” De az ilyesből nem csinált ügyet, úgy viselkedett, mintha mi sem történt volna.

Mindenről megvolt a maga sajátos véleménye. Szerette ironikusan megcsipkedni az élet „habosabb” oldalát. Szemében rejtélyes fény ragyogott, amely azt sugallta, ő olyan ismeret birtokosa, ami számunkra elérhetetlen; mert mi abban a hitben éltünk, hogy az élet örökké tart, ő viszont már tudta az ellenkezőjét. Meghagyott bennünket a magunk csalfa és szentimentális meggyőződésében. Fanyarul mosolygott, nem akarta illúzióinkat lerombolni. Nem terhelt, nem használt ki senkit, olyan ember volt, aki csak adni tudott, és nem érdekelte, kap-e bármit cserébe.

Sáradi László a fekete-fehér fotózás igazi szerelmese és egész életében annak elkötelezett híve, mestere volt. Felvételeinek magas színvonaláról manapság éppen a szakmabeliek, sőt, egykori vetélytársai nyilatkoznak. Egyébként két lábon járó fotólexikon volt, „csipőből tüzelte” az adatokat, a technológiai fortélyokat, ámulatba ejtve a fiatalabbakat. Bárkivel adódott szakmai vitája, kevesen bírták szusszal és érvekkel. Emiatt olykor fortyogtak rá, de végül belátták, neki van igaza. Ilyen körülmények közt vívott ki tekintélyt, lett elismert fotográfus.

Képzletben ma is látni vélem az évek súlya alatt szoszogóvá vált járásával, hajlott hátával, kopottas szmokingjával, amint degeszre tömött zakója zsebéből előhúzza egy pakli fotót, hogy szolgálatkészben megörvendeztesse valamelyik jó ismerősét, utcabelijét, cimboráját, aki talán már rég elfeledkezett a kép megrendeléséről. Olyannak látom Sáradi Lászlót, mint aki örökösen masinájának élességét állítgatja, és határozottan érzem: alakja, személyisége úgy hiányzik városunkból, mint az őszi lombot hullató fa ágai közül a gyümölcs.

Voloscsuk Szilárd

A dédaiak nyíltszívűek, vendégszeretők, szorgalmasak, mint a legtöbb beregvidéki ember, csak akkor teszik le a szerszámot, ha az már amúgy is kiesne kezükből a fáradtságtól. Mindezek ellenére nehéz a megélhetés, ami különösen a fiatalabb nemzedéket teszi bizalmatlanná, olyannyira, hogy egyre több kaput kulcsra zárnak. A kellemes meglepetés Voloscsuk Szilárd fotóamatőr portája előtt ért, amelynek bejárata tárva-nyitva állt. Rövidesen a házigazda is előkerült, és örömmel osztotta meg velem gondolatait. Elmondta: a fényképezés szeretetét nagypapjától, Voloscsuk Lászlótól örökölte, aki egy bécsi báró főerdészeként háromezer hektáron gazdálkodott. Elfoglaltsága mellett sikerült megszerettetnie fotós hobbját fiával, Jenővel, aki sokáig Somban, majd Nagyberegen jegyzősködött, miközben sikeres amatőr fotográfusi munkát végzett. Szilárd bácsi így másodízig felmenően örökölte

a fényképezés iránti hajlamot. Leginkább egy Voigtlander típusú, fémkazettás, kihúzható harmonikájú géppel szeretett fotografálni.

Az apa érdeme, hogy fia már tízéves korától segíthetett a fotográfusi munkában, így nem csoda, hogy megkedvelte a fényképezés különleges élményét. Annál is inkább fontos ez, mert a szülők tisztában voltak a fotózás

Budapesti emlék

jellemformáló hatásával. A gyerek élen érdeklődött a fényképezés iránt, és egyre gyakoribb vendég volt Ignáczy Géza beregszászi fotószalonjában, ahol komoly tehetséget láttak benne.

Első önálló sikerét egy olcsó, tízkoronás, 4x6 centiméteres Kodak fényképezőgéppel érte el 1937-ben, még diákkorában.

1940-ben dr. Mihályi tanár úr vezetésével a tanárok és a diákok részére fotószakkört szerveztek a beregszászi gimnáziumban. Mivel a diákok között Volocsuk Szilárd volt a legképzettebb fotográfus, ő lett a diákszakkör elnöke.

A gimnázium befejezése után, 1942-től 1944 áprilisáig a budapesti József Nádor Műszaki Egyetemen tanult

1944 novemberében egy váltás fehérművel és háromnapos élelemmel a szolvai gyűjtőtáborba került, ahonnan két nap múlva továbbvitték. Családja sokáig semmit sem tudott róla. 1947 szeptemberében szabadult. Ifjúsága legszebb három évét és egészségét emésztette fel ez a nehéz időszak. Mindezek ellenére nem táplált gyűlöletet senki iránt, ami komoly belső értékekről tanúskodott; inkább csak mosolygott a bajokon, s ez hozzájárult ahhoz, hogy magas kort érjen meg.

Hazatérése után, 1947. december 1-től Beregújfaluban tanított. 1949-ben a Huszti Tanárképző Főiskola első végzőseinek egyikeként szerzett diplomát.

1951-ben igazgatóhelyettesként került Dédába. 1952-ben ugyanitt megnősült. Három gyermeke született. Közben állandóan fotózott és filmezett. Az iskolában fotószakkört szervezett és vezetett, miáltal több száz növendékével sikerült megszerettetni a fotózást.

Hosszú lábú

Jónevű fotósként hamarosan ismertté vált járási, megyei és köztársasági szinten is. Kijevben a keskenyfilm-kategóriában oklevéllel tüntették ki, amit élete végéig féltve őrzött.

Élete során összesen tizenhárom géppel dolgozott, utolsó kamerája Zenit-E típusú szovjet gép volt. Több mint harmincezer fényképet készített, ezek közt van körülbelül huszonötezer fekete-fehér, háromezer színes felvétel és több mint ezer diapozitív. Mindezekhez még számítsunk hozzá ezer méternyi keskenyfilmet, amit Káma típusú kamerával készített, s hogy összes felvételét egyedül laborálta. Irigylésre méltó teljesítmény, hozzá hasonlót a legismertebb amatőrök közül is kevesen mondhatnak a magukénak. Sajnos, az elismerés, amit életében kapott, nincs összhangban fotográfusi teljesítményével. Kivétel a hálás dédai

nép: úgy fizet, ahogy tud. Csakhogy nekünk, utódoknak is fizetnünk kell: továbbvinni, büszkén felmutatni azokat az értékeket, amelyeket elődeink teremtettek és ránk hagytak.

Voloscuk Szilárd 1923-ban született Beregsomban. A gyermekkori agyvelőgyulladást szövödmények nélkül vészelte át, aminek ékes bizonyítéka, hogy mindig kitűnően tanult, egész életében alkotott, az értelmiségi réteg jeles, vezető személyisége volt. 1983-ban nyugdíjba vonult, de hajlott kora ellenére a mozgása fiatalos, a beszéde enyhén humoros, a gondolkodása tartalmas maradt. Nem kevésbé tartalmasak a felvételei, amelyek tele vannak vággyal, áhitattal, örömmel és bánattal, mint egy szép falusi szöttes. Mert ezek a képek igazak, és bár némelyiküket kikezdte az idő vasfoga, mondanivalójukon ez mit sem változtat.

A dédai nép szeretettel fizet Sziszi bácsi önzetlen fáradozásaiért: gondoskodással babusgatják fotóit a családi archívumokban, meghitt mosollyal, tisztelettel beszélnek róla, ha szóba kerül. Mindez gazdag lelkivilágukról és nagyvonalúságukról tanúskodik. ám akiknek szintén, szakmai szempontból beszélniük kellene róla, valamiért hallgatnak. Bízunk benne, hogy eljön az idő, amikor egy régóta időszerű gyűjteményes kiállítás rendezése formájában ők is kifejezik megbecsülésüket.

FERENCZI IMRE